

STICZ László

A PROGRAM ALAPÚ HADERŐFEJLESZTÉS TENDENCIÁI A MAGYAR HONVÉDSÉGBEN

THE TENDENCY OF THE PROGRAM BASED FORCE PLANNING PROCEDURE AT THE HUNGARIAN DEFENSE FORCES

A publikáció megkísérli felvázolni a Haderőtervezés alapvetéseit és történéseit a háttér információk bemutatásán keresztül, valamint összefoglalja a biztonsági környezet, a rendelkezésre álló védelmi költségvetés, a Nemzeti Biztonsági Stratégia, a Nemzeti Katonai Stratégia iránymutatásai alapján elvégzendő tervezési feladatokat.

Az alapkérdés az, hogy a magyar védelempolitikai irányelvek és a NATO szövetségi, valamint EU tagságunk figyelembevételével milyen képességeket fejlesszünk ki és melyek a prioritásaink?

Az alapkérdések felvázolását követően bemutatásra kerül a hazai haderő (védelmi) tervező rendszer a jóváhagyott HM utasításnak megfelelően. Ismertetésre kerülnek a védelmi tervezés főbb szakaszai, együttműködő szervezetei, okmányai, tevékenységei a hadfelszerelés fejlesztése szemszögéből vizsgálva a folyamatokat.

Következtetésként megemlítsre kerül a HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség létrehozásának célja, jelentősége és a szervezet szerepe a hadfelszerelés fejlesztésének folyamatában.

This publication gives some basic principles for the Force Planning and provides some background for that as well. The basic question is that, based on the HU Defense Policy, the Hungarian NATO and EU membership, what kind of capabilities should be developed by HU and what are the national priorities. Some information has been provided concerning the means of national force planning and the terms of the planning horizon. This part is also trying to show the consistency between the alliance and the national planning systems and procedures. Additionally the document tries to determine the HU capability goals and the tools of their implementation. Based on the Prague Capabilities Commitments implementation, the capability development of the HU NATO/EU reaction forces and the national priorities, force and equipment development programs should be conducted. Then the program planning procedure is written and the activities and documents have to be executed and developed during the planning and the implementation process and activities are listed. Finally, the forms and methods of the implementation are mentioned, followed by the Hungarian Defence Forces. There are four basic possibilities to implement development programs: using national or NATO Security Investment Program resources/or taking the advantages of any international cooperation or Foreign Military Financing activities. As a conclusion the author focused to the best utilization of resources for gaining more effective military capability.

BEVEZETŐ

A Magyar Honvédség 2007–2016 közötti időszakra vonatkozó 10 éves terve — a kormányprogrammal összhangban — figyelembe veszi a biztonsági környezet értékelését, és annak a haderő képességeinek alakítására gyakorolt hatását, a Kormánynak az államháztartás hatékony működését elősegítő szervezeti átalakításokról 2006. június végén hozott döntéseiben előírt szervezeti módosításokat, valamint az adott költségvetési lehetőségeket, a nemzeti és szövetségi igényeket. A nemzeti haderő-tervezési feladatok maradéktalan és hatékony végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges a jóváhagyott Nemzeti Biztonsági Stratégia, illetve annak katonai vetületét meghatározó Nemzeti Katonai Stratégia megléte, melyek megvalósításának egyik eszköze valamint a katonai bizton-

ságának legfőbb garanciája az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében folytatott szövetségi munka. A fentiekben említett tevékenység megköveteli azt, hogy Magyarország rendelkezzen a NATO keretei között folytatott kollektív védelemhez továbbá a szövetségesek kollektív védelméhez szükséges katonai képességekkel, valamint a szövetségesek részvételével zajló válságkezelő és békefenntartó műveletekben, a katasztrófa-elhárításban való részvételhez szükséges képességekkel. Mindezekon felül országunknak képesnek kell lennie az Európai Unió keretében folyó válságkezelő tevékenységben való részvételre is.

A HADERŐTERVEZÉS ALAPVETÉSEI

A bevezetőben megfogalmazottak figyelembevételével, megállapíthatjuk, hogy a Magyar Honvédségnek rendelkeznie kell rugalmasan alkalmazható, expedíciós műveletekre is igénybe vehető, a szövetségesekkel együttműködni képes, gyorsan telepíthető és fenntartható erőkkkel, melyek földrajzi korlátozás nélkül alkalmazhatóak a válságövezetekben.

A fentiek teljesítéséhez szükséges képességeket a NATO-val egyeztetve, a NATO-ban és az EU-ban tett haderőfelajánlásokat összehangolva, továbbá a két és többoldalú nemzetközi együttműködésben valamint fejlesztési programokban rejlő lehetőségeket felhasználva célszerű illetve kell fejleszteni. A cél egy modern működési filozófiájú, a vállalt szövetségi kötelezettségeket teljesíteni képes, finanszírozható, képességalapú és a szövetségen belül tudatosan szakosodott haderő megtervezése, kialakítása. Hazánk katonai szövetségi tagsága, a biztonsági környezetben bekövetkezett pozitív változások, valamint a haditechnika fejlődése lehetővé teszi egy, a korábbiaknál kisebb létszámú haderő fenntartását, ehhez azonban elengedhetetlen a képességek minőségi fejlesztése.

Elsődlegesen azok a képességek kerülnek fejlesztésre, amelyek honi területen kívül is műveletben tarthatóak, továbbá kiemelt prioritást kapnak a hazánkat érintő globális veszélyforrások kezeléséhez szükséges képességek. Azok a képességek, amelyek a jelenleg is rendelkezésre álló erőforrásokból nem alakíthatók át, illetve nem fejleszthetők a követelményeknek megfelelően, fokozatosan kivezetésre kerülnek a védelmi rendszerből.

A HADERŐTERVEZÉS ESZKÖZEI

„A Magyar Honvédség képességei alakítása 2007–2010 közötti időszakra vonatkozó 10 éves terve” megfelelő alapot és áttekintést nyújt a haderőfejlesztés, alkalmazás illetve működés-fenntartás tervidőszakra vonatkozó átfogó, kiemelt feladatainak végrehajtásához, a professzionális jelleg erősítéséhez, a haderő katonai képességének növeléséhez, folyamatos fejlesztéséhez valamint fenntartásához.

A terv tartalmazza az elérendő katonai képességeket, a haderő struktúráját, létszámát, kiemelt technikai eszközeit, az egyes tervezési területekre vonatkozó stratégiát, a haderő kialakításának folyamatát és a feladatok ütemezését. A dokumentum rögzíti a haderő átalakításához szükséges erőforrásokat és kiadási igényeket, valamint elosztja a prognosztizált forrásokat.

A Tárca szintű Védelmi Tervező Rendszerben (TVTR) hosszú távú 10 éves tervek, rövidtávú 1(+n) éves tervek, azon belül feladat (és munka) tervek, erőforrás-, költség-szükségleti- és kiadási igénytervek valamint az államháztartás gazdálkodására vonatkozó jogszabályok figyelembevételével éves költségvetési tervek készülnek (1. számú ábra).

A honvédség hosszú távú tervét a kormányzati ciklushoz, a NATO és az EU tervezési eljárásaihoz illeszthetően négy (két) évenként — gördülő jelleggel — az MH vezetés-irányítás felső szintjén dolgozzák ki. A rövidtávú 1(+n) éves, azon belül a feladat (és munka) tervek valamint az erőforrás-, költség-szükségleti- és kiadási igénytervek — a 10 éves terv alapján — az MH vezetés-irányítás minden szintjén évente készülnek.

1. számú ábra: A Tárca szintű Védelmi Tervező Rendszer

A KÉPESSÉGCÉLOK ÉS MEGVALÓSÍTÁSUK ESZKÖZEI

A jelenleg is hatályos kormányprogram célul tűzte ki a haderő átalakítását oly módon, hogy a hatékonyan működő szervezeti struktúrában, jobb képességekkel és felszereltséggel védelmezze hazánk szuverenitását, az ország nagyságával valamint teherbíró képességével arányos módon tegyen eleget a nemzetközi szervezetekkel való hatékony együttműködés követelményének, továbbá találja meg azokat a képességeket, amelyekkel a magyar haderő érdemben tud hozzájárulni a szövetség által vezetett missziók teljesítéséhez.

Megvalósításuk eszközei

A célok eléréséhez mindenféleképpen szükséges a hadfelszerelés fejlesztési programok, az ezekre alapozódó beszerzések és fejlesztések magas szintű végrehajtása, melyek az alábbi feladatok megvalósítására épülnek (2. számú ábra):

- I. A NATO Prágai Csúcsértekezleten tett vállalások (Prague Capability Commitments – PCC) maradéktalan végrehajtása.
- II. A NATO és az EU Reagáló Erőbe felajánlott alakulatok mindenoldalú felkészítése.
- III. A nemzeti fejlesztés prioritásai.

2. számú ábra: Hadfelszerelési fejlesztési programok kapcsolódása

A HADERŐTERVEZÉS

A haderőtervezés — a hadfelszerelés fejlesztési programokkal kapcsolatos tevékenysége — főbb mozzanatai

A honvédelmi miniszter által jóváhagyott előző 10 éves terv, a Képességfejlesztési Koncepció, a NATO Haderőfejlesztési Célok figyelembevételével valamint az MH Erőforrás- és költségterv tervezete alapján összeállításra és egyeztetésre kerül a *10 éves terv elgondolás tervezete*, amely a fentiekben már megemlített NATO/EU haderőfejlesztési javaslok tárgyában kialakított előzetes nemzeti álláspontot is tartalmazza. A 10 éves terv elgondolást — a HM Védelmi Tervező Bizottság állásfoglalása alapján — a honvédelmi miniszter terjeszti elő a Kormánynak. A tervezés következő fázisában készülnek el, és kerülnek az erőforrás-, költség- és kiadási igénytervekbe a jóváhagyott Programelgondolások alapján az 1(+n) években induló illetve megvalósuló programok *Program Végrehajtási Tervei*.

A program tartalmazza a fejlesztési, beruházási feladat megvalósításának összes folyamatát, teljes életciklusra kivetítve: a fejlesztési, beruházási igény megjelenésétől, a fejlesztési, beruházási cél eléréséig, beleértve a rendszeresítési eljárás lefolytatását, valamint a rendszerbe állítás és a működés-fenntartás induló feltételeinek megteremtésén keresztül a rendszerből történő kivonást is (3. számú ábra).

3. számú ábra: A programtervezés döntés-előkészítési folyamata

A TERVEZÉSI FOLYAMAT FELOSZTÁSA

Az 50/2004 HM utasítás módosításaként megjelent 113/2007 (HK. 20) HM utasítás írja elő a programokkal kapcsolatos tevékenységek rendjét, amelynek értelmében a programokkal kapcsolatos tevékenységek:

- *előtervezési*, (előkészítési),
- *tervezési*,
- *végrehajtási* szakaszra bonthatóak. (4. számú ábra)

4. számú ábra: A tervezési folyamat

A hadfelszerelés fejlesztési programok előkészítésében, megtervezésében, és végrehajtásában közreműködő szervezetek:

- az előtervezői szakaszban az illetékes szakterület által kidolgozott Programelgondolások tekintetében: a HM Haderőtervezési Főosztály (HM HTF);
- a tervezési és végrehajtási szakaszban a hadfelszerelési, kutatás fejlesztési és egyéb programok esetében a HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség (HM FLÜ¹)

A hadfelszerelés fejlesztési programok megvalósításának felügyelete

A programok tervezésének és végrehajtásának felügyeletét és ellenőrzését az egészségügyi, hadfelszerelési, kutatás fejlesztési és egyéb programok esetében a HM Haditechnikai (Hadszerelés) Fejlesztési Kabinet (a továbbiakban: HM HFK) végzi.

Milyen programokmányok kidolgozását írja elő az utasítás:

- Programelgondolás (PE),
- Program Végrehajtási Terv (PVT).

A jelenleg érvényben lévő szabályzók szerint a PROGRAMELGONDOLÁSNAK az alábbi adatokat kell tartalmaznia:

- az indítani kívánt program célja, rövid leírása, kapcsolata más programokkal;
- a tervezés és végrehajtás előirányzott kezdési és befejezési időpontjai;
- a katonai alkalmazói és felhasználói (hadműveleti, harcászati) követelmények, azok paraméterei;
- az erőforrás igényeket;
- az „A” típusú költségbecslést, amely tartalmazza:
 - a program megvalósításának költségzsükségletét, pénzügyi forrásösszetételét;

¹ A Honvédelmi Minisztérium Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség a HM Nemzetközi és Rendezvényszervező Hivatal, a HM Technológiai Hivatal, a HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal megszüntetésével, az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság részei integrálásával 2007. január 1-jei hatállyal alakult meg.

- a beszerzés, rendszerbe állítás, rendszerben tartás működés-fenntartás, valamint a rendszerből történő kivonás becsült számvetését – életciklus költségbecslést;
 - a járulékos tevékenységek költségükségletét;
- a tervezés és végrehajtás felelőseit, valamint az együttműködő szervezeteket.

A PROGRAM VÉGREHAJTÁSI TERVNEK (tervezet, javaslat) — amelyet a program tervezési szakaszában kell elkészíteni

— tartalmaznia kell a program:

- célját, részletes tartalmát, kapcsolatát más programokkal;
- a megvalósítás kezdésének és befejezésének tervezett időpontját;
- a katonai alkalmazói, felhasználói és műszaki-technikai követelményeket, azok paramétereit;
- a „B” típusú finanszírozási tervet, amely tartalmazza:
 - a program megvalósításának költségükségletét, pénzügyi forrásösszetételét;
 - a programba szervezett fő- és egyéb eszközök beszerzési, rendszerbe-állítási, üzembe állítási, infrastrukturális és egyéb járulékos tevékenységek éves bontású erőforrás és költségükségletét, kiadási igényét;
 - származékos tevékenységeinek költségükségletét;
- a végrehajtásról készítendő időközi, illetve a program befejezésekor esedékes szakmai értékelés módját, valamint annak tartalmi és formai követelményeit;
- (nem követelmény, de célszerű) a tervezés és végrehajtás felelőseit, valamint együttműködő szervezeteket.

A Programok azonosítása és nyilvántartásának rendje

A programokat programazonosítóval kell ellátni. A programazonosító célja, hogy a program az előtervezés megkezdésétől a végrehajtás befejezéséig azonosítható és nyomon követhető legyen. A programazonosítót a Programelgondolásban, a Program Végrehajtási Tervben, valamint az MH 10 éves Stratégiai Terv Elgondolásában illetve Tervben, a Védelmi Tervezési Utasításban, az MH I(+n) éves tervekben, továbbá az MH Éves Beszerzési Tervben fel kell tüntetni.

A programot programazonosítóval a Programelgondolás elfogadásakor a HM HTF látja el. A programok nyilvántartását az előtervezői szakaszban a HM HTF, a tervezési és végrehajtási szakaszban az illetékes szakterületi felelős végzi, a hadfelszerelés fejlesztési programok tekintetében a HM FLÜ.

A SZÜKSÉGES KÉPESSÉGEK MEGSZERZÉSE, KIALAKÍTÁSA A HADFELSZERELÉS FEJLESZTÉSÉN KERESZTÜL TÖRTÉNŐ MEGVALÓSULÁSA

Az alcímben foglalt feladatok az alábbi tevékenységi fajták végzésével hajtható végre:

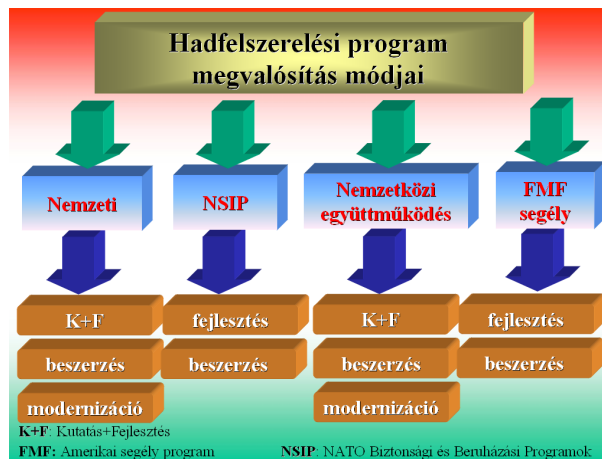
- új hadfelszerelési anyagok fejlesztése, beszerzése;
- régi, (volt szovjet gyártmányú) eszközök és anyagok modernizálása, felújítása, élettartam meghosszabbítása (5. számú ábra).

5. számú ábra: A hadfelszerelési programok megvalósítása

A KÉPESSÉGEK MEGSZERZÉSÉNEK, MEGVALÓSULÁSÁNAK, VALAMINT A HADFELSZERELÉS FEJLESZTÉSEK VÉGREHAJTÁSÁNAK LEHETSÉGES MÓDJAI ÉS FORMÁI

1. Nemzeti erőforrások felhasználásával történő fontosabb fejlesztések, beszerzések végrehajtásával, (BTR-80 fejlesztési program, orosz gyártmányú radarok gyári javítása és modernizálása, Gépjármű Beszerzési Program, Haditechnikai Konténer Program, Gripen program stb.)
2. NATO Biztonsági Beruházási Programok (NATO Security Investment Programs – NSIP) keretében megvalósuló képességcsomagokkal (programokkal) kapcsolatos tevékenységek során, (korszerű 3D radarbeszerzés, NATO integrált légi vezetési irányítási rendszerfejlesztés, Link-16 adatkapcsolati képességfejlesztés, befogadó infrastruktúrafejlesztés stb.)
3. Nemzetközi együttműködés révén, (KUB modernizáció stb.)
4. Külföldi Katonai Pénzügyi Támogatás felhasználása következményeként², (Foreign Military Financing–FMF), (ASOC fejlesztés, IFF MODE IV fejlesztés, fegyver és optikai eszközök beszerzése a különleges műveleti erők részére stb.) (6. számú ábra).

6. számú ábra: A hadfelszerelési program megvalósításának módjai

² A szerző megjegyzése: Az FMF program kezdeti éveiben szerteágazó területeket érintő programokat indítottunk el a rendelkezésünkre bocsátott keretből. A jellemző, nagyobb volumenű témák voltak: a légtér-szuverenitási hadműveleti központ (Air Sovereignty Operation Centre – ASOC) és az idegen-barát felismerő rendszer (IFF) kialakítása és fenntartása, híradó-kommunikációs és informatikai eszközök beszerzése, vegyi-védelmi és egészségügyi eszközök beszerzése, fegyverzettechnikai eszközbeszerzés (GPS, éjjellátó), kiképzés technikai eszközök (MARCUS és MILES rendszerek elemei), repülőter karbantartó és kutató-mentő eszközök beszerzése, haderőfejlesztés (CUBIC) programok, illetve a különböző képzések voltak. A későbbiekben az amerikai fél már azt javasolta, hogy a rendelkezésre álló forrásokat ne szétaprózzottan, hanem csak néhány kiemelt és prioritási sorrendbe tett téma megvalósítására fordítsuk. Ez kezdetben biztosította a kiemelt témák viszonylagos felgyorsulását és teljes körű megvalósulást célozott meg, azonban a kisebb jelentőségű témáktól a támogatási források megvonását jelentette. A prioritizált témák körébe a magyar fél javaslatai és azok amerikai részről történő elfogadása alapján elsősorban az interoperabilitást célzó programok kerülhettek be, kiemelten a szövetséges Special Operation Forces és a Deployable Forces alakulatokban tevékenykedő alegységek felszereléssel történő ellátása.

KÖVETKEZTETÉSEK

A gazdasági megszorítások miatt nem könnyű megtalálni a rendelkezésre álló erőforrások és az igényként megjelenő katonai képességek megvalósításához szükséges ráfordítások közötti egyensúlyt. Viszonylag rövid idő alatt tervezzük a főbb technikai eszközök modernizációját, cseréjét nem elfelejtve, hogy a jelenleg rendelkezésre álló technikai park mind mennyiségi, mind minőségi szempontból lényegében a hidegháború „terméke”. Ezen a területen nagy kreativitásra, a gondolkodásmód megváltoztatására van szükség, de ez még nem elég. Ami ezen túl szükséges: PÉNZ. Ezért a modernizáció végrehajtása nagy kihívás számunkra, de mindenképpen létfontosságú. Meg kell találnunk a rendelkezésre álló technikai lehetőségeket is, nem csak új eszközök beszerzésében kell gondolkodnunk.

A fentiek mind hatékonyabb megvalósulása elősegítése érdekében a honvédelmi miniszter 120/2006. számú HM utasításának értelmében 2007. január 1-jei hatállyal, mint önálló költségvetési szerv, megalakult a HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség (7. számú ábra). A szervezet létrehozásának célja többek között átlátható törvényes viszonyok teremtése a katonai logisztika rendszerében, illetve a program alapú tervezés megteremtése és biztosítása.

A hadfelszerelés fejlesztési programok tervezése, azok végrehajtása kiemelt feladat és ennek megfelelően kerültek kialakításra a szervezeti keretek is, melyek kellő alapot szolgáltathatnak a fejlesztés, a beszerzések és modernizációra épített képességek kialakításához, ily módon hozzájárulva a kitűzött célok mind teljesebb megvalósulásához.

7. számú ábra: A HM Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség felépítése

Kulcsszavak: haderőtervezés, erőforrások, katonai képességek, hadfelszerelés fejlesztés.

Keywords: force planning, resources, military capabilities, armament development programs.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság és védelempolitikai alapelvei.

A 113/2007. (HK 20.) HM utasítás, a védelmi képesség-fejlesztési feladatok programozott tervezéséről és végrehajtásáról;

A 2004. évi CV. Törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről.

Az 51/2007. (VI.6) OGY határozat a Magyar Honvédség fejlesztésének irányáról szóló határozata.

A 2218/2006 (VI.30.) Kormányhatározata az MH logisztikai rendszere átalakításáról.

Az 59/2007. (HK 8.) HM utasítása a Tárca Védelmi Tervező rendszer alkalmazásáról és a rendszer fejlesztéséről.

A 87/2004. (HK 25.) HM utasítás az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja magyarországi programfelelőseinek kijelöléséről.

A 21/111 HM FLÜ, Honvédelmi Minisztérium Fejlesztési és Logisztikai Ügynökség Szervezeti és Működési Szabályzata.

<http://www.ccc.nps.navy.mil/events/recent/simmonsOct04ppt.pdf>; (2008. október 20.)

<http://www.ccc.nps.navy.mil/research/theses/Kugel03.pdf>; (2008. október 20.)

http://www.honvedelem.hu/miniszterium/hm_fejlesztési_es_logisztikai_ugynokseg (2008. október 20.)